

BDP

T.B.M.M.
BARİŞ ve DEMOKRASİ PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Sayı: 678
Tarih: 16.04.2010

10/768

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Türkiye'nin dünyada 6. Sırada olduğu çay üretiminde üreticilerin yaşadığı sıkıntıların araştırılması ve gerekli önlemlerin alınması, tarım alanındaki sendikaların ve kuruluşların görüşlerini alarak çay üreticilerini koruyan bir yasal düzenlemenin hazırlanması için önerilerin sunulması amacıyla Anayasanın 98'inci, İçtüzüğün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılması için gereğini arz ederiz. 16.04.2010

1-SEBAHAT TUNCEL	İSTANBUL
2-SELAHATTİN DEMİRTAŞ	DİYARBAKIR
3-GÜLTAN KIŞANAK	DİYARBAKIR
4-AYLA AKAT ATA	BATMAN
5-BENGİ YILDIZ	BATMAN
6-AKIN BİRDAL	DİYARBAKIR
7-EMİNE AYNA	MARDİN
8-FATMA KURTULAN	VAN
9-HASİP KAPLAN	ŞIRNAK
10-HAMİT GEYLANİ	HAKKARİ
11-İBRAHİM BİNİCİ	ŞANLIURFA
12-M. NURİ YAMAN	MUŞ
13-MEHMET NEZİR KARABAŞ	BİTLİS
14-MEHMET UFUK URAS	İSTANBUL
15-OSMAN ÖZÇELİK	SİİRT
16-ÖZDAL ÜÇER	VAN
17-PERVİN BULDAN	İĞDIR
18-SEVAHİR BAYINDIR	ŞIRNAK
19-SIRRI SAKIK	MUŞ
20-ŞERAFETTİN HALİS	TUNCELİ

GEREKÇE ÖZETİ

Türkiye çay üretimi açısından dünyada önemli üretici ülkeler arasında bulunmaktadır. Bugün Türkiye çay üretiminde Çin, Hindistan gibi ülkelerden sonra dünyada altıncı sırada yer almaktadır. Gürcistan sınırından Trabzon iline kadar olan bölge çay yetiştirme açısından en elverişli ve birinci derecede önemli alanlardır. Bu yüzden çay, Karadeniz bölgesinde yaşayan halkların en önemli gelir kaynaklarından biridir. Günümüzde aileleriyle birlikte çay üretimi ve işletmelerinden geçimini sağlayan yaklaşık 2 milyon insan bulunmaktadır.

Çay üretiminde ilk yaş çay yaprak işletmesi 1947 yılında Rize'de kurulmuştur. 1971 yılında Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü bir kamu iktisadi teşebbüsü olarak kurulmuş ve devlet çay sektöründe faaliyet göstermeye başlamıştır. Bu yıllarda 25,000 ton olan çay üretimi 2002 yılında 150 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Ancak özellikle 1990'dan sonra bu alanın özel sektöre ve dolayısıyla uluslararası firmaların rekabetine açılmasıyla yerli üretici ve işletmeciler sıkıntılar yaşamaya başlamıştır. Günümüzde Çay-Kur üretilen kuru çayın %65'ini özel sektör ise %35'ini üretmektedir. Çay-Kur'un 45 adet, özel sektörün ise 230 adet yaş çay işleme fabrikası bulunmaktadır. 2009 resmi rakamlarıyla Karadeniz bölgesinde 767 bin, gayri resmi rakamlarla ise 850 bin dekar alanda çay üretimi yapıldığı bilinmektedir. Bu üretimden geçimini sağlayan aileler için ise her sene en önemli durum, devletin çay alımında belirleyeceği taban fiyattır. Taban fiyatlarındaki artışta her sene düşüş yaşanarak 2003 yılında %40,6 olan artış oranı 2009 yılında sadece %16,4 olarak gerçekleşmiştir. Bu azalış üreticilerin yavaş yavaş özel çay işletmelerine doğru zorunlu yönlendirilmesi olarak ifade edilmektedir. Devletin belirlediği taban fiyat, çay üretimindeki en önemli girdi olan ve sürekli fiyat artışı yaşayan gübre masraflarını karşılamamaktadır. Diğer yandan Çay-Kur'un özelleştirilme planı ve çay üretiminden kamunun tamamen çekilerek üreticilerin piyasa koşullarına bırakılması büyük endişe yaratmaktadır. Üreticiler mevcut durumda düşük taban fiyatlarından dolayı Çay-Kur'a veremediği çayını özel sektöre vermek zorunda kalacaktır. 2008 yılında özel sektörün bölgedeki 190 civarındaki yaş çay fabrikasından sadece 92'si alım yaparken, 2007 yılında 150'nin üzerinde firma üretim yapmışken geçen yıl bu 120-130'a düşmüştür. Özel firmalarda fiyat istikrarının olmaması ve üreticilerden çay alamadığında düşük tuttıkları fiyatı arttırmaları ve aldıkları yaş çayın parasını ise ne zaman ve ne olarak verecekleri belli olmamasından dolayı üretici özel sektörün alımlarından dolayı daha da mağdur olmaktadır. Bu da düşük çay politikasının üreticiyi bu yanıyla da mağdur edeceğini göstermektedir. Bu sorunların yanı sıra hükümetçe hazırlanan Çay Kanun tasarısının çay üreticilerinin sorunlarına çare olmayacağı aksine çay üretimini tamamen özel sektöre ve yabancı firmalara bırakılacağını çeşitli tarım örgütleri belirtmektedir.

Türkiye önemli bir tarım ülkesi iken, yaşanan ekonomik ve ekolojik krizlerin de etkisiyle giderek tarımda kötü bir tabloya sahip olmaktadır. Üretici koruyan ve kamunun desteğinin olduğu alanların oluşturulması daha önemli hale gelmişken, aksine tütünde, çayda ve ekonomiye çok önemli katkı sağlayan ve binlerce ailenin geçimini sağlayan bir tarım alanında özelleştirme politikaları uygulanmaktadır. Çay üretiminin Karadeniz bölgesi vatandaşlarının geçimi açısından önemli olduğu dikkate alınarak, çay üreticilerinin sorunlarının araştırılması, üretimde karşılaştıkları sıkıntıların giderilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması, üreticileri koruyan bir yasal düzenleme yapılması için önerilerin sunulması ve bu alanda çalışan sendika, meslek örgütleri ve sivil toplum örgütlerinin görüşlerinin de alınabilmesi için bir meclis araştırma komisyonu kurulmasını önermekteyiz.